СА СВЯТАМ ВАС, НАСТАЎНІКІ!

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 47 (404) | ГОД VIII | 24 ЛІСТАПАДА 1963 г. | ЦАНА 60 ГР

ЭМІЛІЯ КУНАВІЧ — АЎТАР «НЕНАСЫТНЫХ СЭРЦАЎ», НОВАЙ АПОВЕСЦІ АБ ПОЛЬСКІХ НАСТАЎНІКАХ У ЗАХОДНЕБЕЛАРУСКАЙ ВЁСЦЫ 20-ТЫХ ГАДОЎ. АРТЫКУЛ «У СЛУЖБЕ ГРАМАДСТВУ І ЛІТАРАТУРЫ» — СТАР. 5.

ДЗЯКУЙ ТАБЕ, НАСТАЎНІК!

Хіба няма ў нас такога чалавека, які б не захаваў у сваёй памяці вобраз настаўніка, строгага і добрага, патрабавальнага і чулага. вобраз таго, хто не толькі вучыў чытаць і пісаць, але і адкрываў велізарны свет, казачны, цудоўны. І вучыў не толькі пасіўна любавацца хараством гэтага свету, яго незлічонымі багаццямі, але і заклікаў памнажыць іх, быць адкрывальнікам новага, нязведанага. Гэта ён, настаўнік, будзіў у нас любоў да нашай краіны, адкрываў у чалавеку добрае, паднімаў яго, шырэй раздзвігаў гарызонты светапогляду.

Наша краіна паспяхова будуе сацыялізм. І нашая школа пакладае шмат намаганняў у выхаванні новага чалавека, чалавека эпохі сацыялізма, чалавека з высокімі маральнымі якасцямі, сапраўднага мужнага байца за прыгожае і добрае на зямлі. Менавіта ў юнацкія гады і перш за ўсё ў школе адбываецца духоўнае і фізічнае станаўленне чалавека, фармаванне яго характара. Малады арганізм пластычны і гібкі, ён лёгка паддаецца вонкавым уздзеянням, лёгка змяняецца пад уплывам акружаючых умоў.

Зрабіць усё для таго, каб школьнік, а затым малады чалавек, адчуваў здаровыя і высакародныя ўплывы дарослых, каб ён правільна і ўсебакова развіваўся — вось задача, якая стаіць перад нашымі школамі, перад кожнай сям'ёй, перад усёй нашай грамадскасцю.

У гэтыя дні адбываюцца ўсюды ўрачыстыя вечарыны і спатканні з настаўнікамі. І ўсюды гучаць словы: дзякуй табе наш дарагі настаўнік! Дзякуй за тваё сталае гарэнне, за нястомную працу і пошукі, за тваю самаадданую і самаахвярную працу. І мы са свайго боку ад усёй душы жадаем табе, дарагі настаўнік, вялікага шчасця і добрага здароўя.

ЖЫЦЦЁ — ПОДЗВІГ

Да гэтай даты рыхтаваліся людзі, рыхтаваліся мясцовыя арганізацыі, рыхтавалася ўся вёска Гаркавічы. Усёй падрыхтоўцы яшчэ большага значэння прыдавалася таму, што амаль разам з кастрычніцкім святам будзе адзначацца памяць аб вялікім змагару за справядлівасць, за лепшае жыццё Паўле Валошыне, ураджэнцу Гаркавіч. Старэйшыя людзі добра памятаюць яго. Добра знаді яго. Тут ён разам з усімі аднавяскоўцамі жыў і вучыўся, тут ён набіраў мужнасці, каб пасля сваёй вялікасцю выяўляць санацыйную палітыку.

— А мы ўжо не думалі, што Павел Валошын уваскрэсне, што ён жыве яшчэ ў сэрцах многіх людзей, у тым ліку і павятовых улад, — гаварылі гаркавічане, з нецярплівасцю чакаючы 10 лістапада. Многа было гутарак, многа ўспамінаў, калі жыхары Гаркавіч у гонар гэтай даты, у гонар свайго аднавяскоўца прыступілі да рамонту вуліцы, да ўпарадкавання платоў, рамонту святліцы. 10 лістапада вельмі прыгожа стала ў Гаркавічах. На многіх вясковых хатах і панадворках чырвоныя і бела-чырвоныя сцягі. Вуліца высыпана жоўтым пяском. Людзі, усе па-святочнаму апранутыя, накіроўваліся да той хаты, у якой жыў Павел Валошын, у якой яшчэ і зараз жыве яго старэйшы брат Аляксей. Да 11-ай гадзіны сабралася шмат людзей. Прыбылі прадстаўнікі павятовых улад у Саколцы, прыбылі прадстаўнікі Беларускага таварыства, а таксама старыя дзеячы «Грамады» і КПЗБ. Старшыня павятовага аддзела БГКТ у Саколцы Аляксандр Рафаловіч кароткімі словамі адкрывае ўрачыстасць. Аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці Паўла Валошына гаворыць сакратар Павятовага Камітэта ПАРП Іван Дзянісюк. Пасля яго аб традыцыях супольнай барацьбы беларусаў і палякаў за лепшую будучыню нашай краіны гаворыць прадстаўнік Беларускага таварыства. Пасля пад гукі барабанаў адсланяецца мемуарная дошка на доме, у якім жыў Павел Валошын.

Калі закончылася афіцыйная ўрачыстасць людзі накіравалі-

(Працяг на стар. 3)

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

ЗЯМЛЯ БАЦЬКОЎ

У клетку складзеныя дровы,
Гарох надзеў вянок на плот,
І пах антонавак мядовы,
І ў поле сцежка праз гарод.

Іду да ціхае крыніцы,
Мінаю росныя кусты.
За многа год не мог забыцца
Пра бераг гліністы, круты.

А там, дзе сіні лес яловы,
Дзе ў неба высяцца дубы.
З нажом ды кошыкам лазовым
Хадзіў я ранкам па грыбы.

Слязою першай і уцехай,
І радасцю было ўсё тут.
З-за мора вернешся — заехаць
Не мінеш ў бацькоўскі кут.

Ідзеш, усё прыпамінаеш —
І першы крок, і маладосць...
Як добра жыць, калі такая
Ў цябе зямля на свеце ёсць!

У літоўцаў

30 кіламетраў на поўнач ад Сэйн, амаль пры самай граніцы з Савецкай Літвой, паміж маляўнічых узгоркаў рассыпаліся вёскі Відугерскай грамадскай рады. Слова «вёска» тут вельмі ўмоўнае, таму што сярод літоўскага насельніцтва зусім не знойдзеш вёскі ў такім сэнсе як, напрыклад, у Бельскім, Гайнаўскім ці Сакольскім паветах. Тут усё хутары, раскінутыя адзін ад другога ў адлегласці 1, а часам і 2 кіламетраў. Калісьці былі тут вёскі, але ўжо нават найстарэйшыя жыхары аколіцы не памятаюць іх. Падзел на хутары адбыўся яшчэ далёка за цара. Несумненна гэта пакінула свой адпячатак у псіхіцы нават сучаснага пакалення. Літоўцы — людзі замкнутыя і вельмі неахвотна ўступаюць у гутарку з незнаёмым. Але калі пераканаюцца, што ты прыехаў да іх з добрым намерам, стаюцца надзвычай гаворкімі і гасціннымі. Аб гэтым я пераканаўся, калі пазнаёміўся з солтысам вёскі Навіннікі — Янасам Сэндай. Ён доўга і падазрона разглядаў маю службовую легітымацыю, а ўпэўніўшыся хто я, стаўся надзвычай размоўны і ветлівы. Ён запрасіў мяне на начлег, і нягледзячы на познюю пару, разбудзіў жонку і пачаставаў мяне такой вячэрай, якую сустрэнеш у нас толькі пры святочным стале.

А што ядуць літоўцы? Найбольш папулярнай патравай у іх з'яўляецца капуста. Яна абавязкова будзе і на штодзень і ў святы. Ядуць капусту сырую, вараную, тушаную, смажаную, запяканую з гарохам і бульбай, але перш за ўсё са свінінай. З мяса літоўцы аддаюць перавагу свініне, ну і саланінцы, якая аднолькава добра ім смакуе як летам, так і зімою. Аднак укаранаваннем усяго з'яўляецца тут скіландзіс. Ён займае найбольш пачэснае месца і пры вясельным

(Працяг на стар. 4)

НАСТАЎНІКІ ПРЫЕХАЛІ
Фота: НАЙЛЮЧУК

АВС ВЕНГРЫІ

Без перабольшання магу сказаць, што Польшча ў Венгрыі лічыцца зараз найбольш папулярнай краінай, а палякі сярод венграў — гэта госці, якіх яны надзвычай сардэчна вітаюць. Слова «лендржэль» — паляк заўсёды пратаравала мне дарогу да сардэчных гутарак, у час якіх мы захапляліся смакам высакаякаснага токаю.

Дзе ж крыніца гэтай венгерскай сардэчнасці да нашай краіны? Выплывае яна з падобных лёсаў абедзвюх краін, якія шмат спазналі няволі, шмат змагаліся ў нацыянальна - вызваленчай барацьбе да поўнай перамогі сацыялістычнага ладу.

Асаблівая сардэчнасць венграў да нашай краіны праяўляецца ў апошні тыдзень у сувязі з прыездам у Будапешт польскай партыйна-ўрадавай дэлегацыі. Яшчэ многа дзён перад гэтым візітам венгерскія газеты былі перапоўнены артыкуламі аб Польшчы. Я знаходзіў у іх інфармацыі аб нашым Узбярэжжы (мора — гэта заўсёды цікавячая венграў тэма), аб развіцці Варшавы і хіба найбольш аб Сілезіі. З гэтага апошняга няма зрэшты чаго здзіўляцца. У Катавіцах дзейнічае ўжо некалькі год польска - венгерскае прадпрыемства «Гальдэкс», якое займаецца рацыянальным выкарыстаннем вугальных адвалаў.

З вялікім здзіўленнем даведваемся аб велізарнай колькасці перакладаў польскай мастацкай літаратуры.

Няхай цяперашні візіт нашай партыйна - ўрадавай дэлегацыі дасць аказію прынамсі павярхоўна пазнаёміцца з выглядам сённяшняй Венгрыі.

Пачнем ад статыстыкі: Венгрыя займае плошчу каля 100 тыс. кв. км. і згодна з апошнім перапісам мае звыш 10 мільёнаў жыхароў.

Яна належыць да краін, якія шпаркімі тэмпамі развіваюць сваю прамысловасць. Аб гэтым сведчыць м. ін. факт, што зараз толькі 38% насельніцтва займаецца сельскай гаспадаркай. У 1962 г. прамысловая вытворчасць узрасла ў 4,5 раза. Дзякуючы вялікім запасам баксітаў, Венгрыя ўжо даўно належыць да перадавых вытворцаў алюмінія ў Еўропе. Зараз вытворчасць гэтага каштоўнага металу перавышае тут ужо 52 тыс. тон у год, што складае 1,5% сусветнай прадукцыі. У параўнанні з 1949 г. здабыццё мінеральнай сыравіны ў Венгрыі падвоілася (дзякуючы гэтаму, напр., прадукцыя сталі перакрочыла 2 мільёны тон), вытворчасць машын узрасла ў пяць разоў, а прэцызійных вырабаў, у якіх Венгрыя спецыялізуецца ў рамках Рады ўзаемнай гаспадарчай дапамогі, больш як у два разы. Зараз, пасля выяўлення некалькіх уласных крыніц нафты, на поўначы краіны, а перш за ўсё дзякуючы завяршэнню будовы нафтаправода, які дае Будапешту савецкую нафту, гэтая краіна, так як і Польшча, прыступае да інтэнсіўнага развіцця нафтавай прамысловасці.

Поўнасцю калектывізаваная сельская гаспадарка таксама ўваходзіць у перыяд паспяховага развіцця. Зараз усе кааператывы закончылі ўжо сеў азімых, што пры доўгай і прыгожай венгерскай восені гаворыць аб рэкордным тэмпе палявых работ. Характэрнай з'явай у сельскай гаспадарцы з'яўляецца паварот да пабольшанага арэалу збожжавых культур, якія занялі 1,7 мільёнаў га. Робяцца намаганні, каб зліквідаваць увоз збожжа, якога Венгрыя штогод імпартуе 900 тыс. тон.

Пераглядаючы венгерскія газеты, я знайшоў абшырнае інтэрв'ю з польскім віцэ - прэм'ерам Пётрам Ярашэвічам, прысвечанае польска - венгерскім гаспадарчым адносінам. Як вынікае з інтэрв'ю, Венгрыя займае чацвёртае месца ў нашым тавараабмене, пасля СССР, Чэхаславакіі і ГДР. У 1958—1962 г.г. тавараабмен паміж абедзвюма нашымі краінамі узрос на 87%. Наш віцэ-прэм'ер зазначыў, што існуюць магчымасці развіцця супольных польска - венгерскіх прадпрыемстваў і кааперацыі ў рамках Рады ўзаемнай гаспадарчай дапамогі, у выніку чаго гэты абмен да 1980 г. павінен павялічыцца ў шэсць разоў.

Хай журналісту будзе можна выказаць надзею, што ўслед за гэтым развіццём гаспадарчых суадносін пойдзе ўзрост нашага зацікаўлення іншымі галінамі жыцця Венгрыі.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

МІСТЭР „ЦЭКОП"

Апошні транспарт польскіх машын для новай алейні ў турэцкай мясцовасці Орду над Чорным морам, якая будуецца паводле нашых праектаў, дайшоў да месца прызначэння. Такім чынам заканчваецца будова чарговага 60 прамысловага аб'екта, якія будуюцца па заказу замежных контрагентаў праз «ЦЭКОП» — адну з найбольш вядомых у свеце польскіх цэнтраляў замежнага гандлю. «ЦЭКОП» пабудаваў, або яшчэ будуе, прамысловыя аб'екты ў 36 краінах, у тым ліку ў 3 азіяцкіх, 14 еўрапейскіх, 6 афрыканскіх і 3 краінах Лацінскай Амерыкі. Яшчэ год назад можна было назваць толькі 30 краін. Да ліку пастаянных і ўжо традыцыйных кліентаў містэра «ЦЭКОП-а» трэба залічыць у першую чаргу Савецкі Саюз, Чэхаславакію, Іран, В'етнам, Бразілію, Кубу, Швецыю, Югаславію, ГДР, ААР, Індыю і Грэцыю.

Не менш цікавы спісак камплектных прамысловых аб'ектаў, якія «ЦЭКОП» прадаў заграніцай. Гэты спісак пачынаецца з 12 бетонных фабрык, 17 халадзільнікаў, 7 велізарных паласкачак для вугальных шахт, 3 самастойныя катлоўні, 2 цэментныя фабрыкі, 2 ліцейныя заводы, 2 рэктыфікацыі цынку. «ЦЭКОП» будаваў таксама заграніцай глыбінныя вугальныя шахты, алейні і г.д., не гаворачы ўжо аб цукровых фабрыках, якія зрабіліся ўжо спецыяльнасцю «ЦЭКОПа». 24 цукровыя фабрыкі пабудаваны або будуюцца ў розных краінах свету.

У апошні час «ЦЭКОП» узяўся за дастаўку гатовых аб'ектаў «пад ключ». Гэта значыць, што «ЦЭКОП» выконвае ўсю працу, пачынаючы ад геалагічнай разведкі, праз праектаванне, дастаўку і мантаж абсталявання, усе працы, звязаныя з будовай і, нарэшце, уввядзенне ў строй новай фабрыкі. Пры выкананні такіх заказаў «ЦЭКОП» стараецца закладаць кааперацыю з іншымі замежнымі фірмамі, асабліва з мясцовымі. Гэта аблягчае знайсці рынак і часта абніжае кошты будовы.

Асновай поспехаў містэра «ЦЭКОПа» з'яўляецца вельмі добра арганізаванае супрацоўніцтва са ўсёй прамысловасцю ў краіне. «ЦЭКОП» супрацоўнічае з 28 галоўнымі дастаўшчыкамі машын і абсталявання, апрача гэтага мае свае навуковыя і тэхнічныя кадры. Існаванне гэтых кадраў дае магчымасць выконваць шматбаковыя паслугі і арыентавацца ў тэхнічным узроўні і патрабаваннях заграні чных контрагентаў.

АР.

Хроніка

■ 12 і 13 лістапада адбылася VI сесія Сейма ПНР. На сесіі, між іншым, Сейм адклікаў з пасады міністра камунікацыі Юзэфа Папеляса і на яго месца выбраў інжынера камунікацыі Пятра Лявінскага.

■ 15 лістапада ў Беластоку абрадаваў VII Ваяводскі з'езд ЗСЛь. На з'ездзе прысутнічалі старшыня Галоўнага Камітэта ЗСЛь, маршал Сейма — Чэслаў Вырцэх і намеснік старшыні ГК ЗСЛь, намеснік старшыні Дзяржаўнай Рады — Балеслаў Падэдворны.

■ 17 лістапада ў Беластоку адбыўся пленум Галоўнага Праўлення Беларуска-га грамадска - культурнага таварыства. (Справаздачу з пленума чытайце ў наступным нумары «Нівы»).

■ 13 лістапада нававыбраны Парламент Германскай Дэмакратычнай рэспублікі выбраў паўторна Вальтэра Ульбрыхта старшынёй Рады Міністраў ГДР.

■ 12 лістапада на VII Міжнародным фестывалі кінафільмаў ў Сан-Францыска вялікую ўзнагароду «Залатыя вароты» атрымаў польскі фільм «Як быць каханай».

■ 12 лістапада міністр рэвалюцыйных узброеных сіл Кубы падаў да ведама, што на Кубе будзе ўведзены абавязак вайсковай службы для мужчын.

■ 15 лістапада ў Беластоку выступіў Маскоўскі тэатр сатыры.

■ 15 лістапада прабывала на Беласточчыне дэлегацыя энергетыкаў Беларусі.

■ 10 лістапада ў вёсцы Ячна, Дуброўскага павета, аддадзены ў карыстанне новы Дом культуры. З канцэртам выступіла эстрада «Лявоніха».

■ 15 лістапада, пасля пабыўкі ў СССР, прыехаў з візітам у Польшчу славуты амерыканскі пісьменнік, лаўрэат Нобелеўскай прэміі — Джон Стэйнбек.

■ 13 лістапада сельскагаспадарчыя гурткі на Бельшчыне дасягнулі ліку 100 трактараў. Соты трактар закупіў сельгасгурток у Лубіне Касцельным.

спорт

Моладзь далёка ззаду

Беластоцкія легкаатлеты закончылі сезон уданым акцэнтам. Маем на думцы заваяванне пераводу ў II лігу дружыны Ягелёніі. Таксама добрае месца занялі легкаатлеты ЛьЗС на першынства Польшчы ў сваім аб'яднанні. Калі глянуць з пункту гледжання гэтых дасягненняў, дык наракаць няма чаго, і можам іх залічыць у плюс беластоцкай лёгкай атлетыкі.

На жаль, куды горш выглядае справа ў катэгорыі юніёраў. Беластачане фігуруюць у краіне ў спіску найлепшых толькі ў чатырох відах. Можна нават сказаць, што сярод юніёраў у маштабе краіны мы не лічымся. Гэта пацвердзіла першынства Польшчы, у якім толькі два з нашых прадстаўнікоў адыгралі больш значную ролю.

Чаму гэта так? Галоўным чынам таму, што маем вельмі мала легкаатлетычных секцый у клубах, мала легкаатлетаў на спартыўных пляцоўках школ, хоць гэтая дысцыпліна спорту падабаецца моладзі і мае свае традыцыі. Юніёрамі мала цікавяцца дзеячы і трэнеры спартыўных клубаў.

Цяпер нашу акругу прадстаўляе Ягелёнія. Але адна Ягелёнія, нават з поспехамі ў II лізе, не можа задаволіць ні Беластоцкі акруговы саюз лёгкай атлетыкі, ані амбіцыі нашай акругі. Лёгкая атлетыка шырэйшым фронтам павінна ўвайсці ў Элк, Сувалкі, Гайнаўку, Бельск - Падляшскі, Ломжу, Замбраў і Саколку. Да гэтага часу гэтыя гарады абмяжоўваюцца толькі футболам. Нягледзячы на гэта, як прыклад, у Ломжы, Замброве і Саколцы асенні круг і ў гэтай галіне спорту не прынёс поспехаў. Праўда, у акружных табліцах відаць змены на лепшае, аднак і далей мы застаемся далёка ззаду ад перадавых.

А мы маглі б мець лепшыя вынікі, маглі б мець большае зацікаўленне лёгкай атлетыкай у школах. Няма перашкод і да таго, каб лёгкая атлетыка ўвайшла на вёску.

Л. Тарасевіч

Не заўсёды толькі другіх вучаць. Часта прыходзіцца і самому вучыцца. Сістэматычна папаўняюць свае веды ўсе настаўнікі на раённых канферэнцыях.

НА ЗДЫМКУ. Настаўнікі Гайнаўшчыны на раённай канферэнцыі ў Барысаўцы.

Фота: Паўлючук

Самалёт узлятаў у абсалютнай цемры душнай летняй ночы. І толькі калі ён, крута набіраючы вышыню, прабіў два слаі воблакаў, зверху засвяціліся рэдкія зоркі. Рудзін глядзеў на іх, прыціснуўшыся тварам да шкла. Цьмяная лямпачка над дзвярыма ў кабіну лётчыкаў ледзь асвятляла ўнутранасць самалёта. Невыразнымі белымі плямамі віднеліся твары толькі тых, хто быў каля дзвярэй. Краўцоў сядзеў, прываліўшыся плячыма да парашута, і, закінуўшы ўверх галаву, быццам спаў. Маркаў у гэты час быў у кабіне лётчыкаў. Ён глядзеў на карту, разасланую на каленях штурмана. Зялёную курчавіну Ліговінскіх балот ён так часта разглядаў на розных картах, што яна заўсёды стаяла ў яго перад вачыма. Па сілуэту балота было падобнае на Апенінскі паўвостраў. Каля гэтага балота яны і саскочаць. Там іх павінны чакаць узначальваемыя старшынёй Будніцкім байцы з вайсковай часці НКВД, скінутыя некалькі дзён назад...

— Набліжаемся да фронту! — штурман паказаў наперад і ўніз.

23

Маркаў выпраставаўся і ўбачыў глыбока - глыбока ўнізе чырвоныя ўспышкі.

Прайшла яшчэ гадзіна палёту, і лётчык паказаў Маркаву на карту.

— Парадак! Спераду злева кастры! — крыкнуў лётчык. — Ідзіце рыхтуйцеся, я пайшоў на круг...

Бортмеханік зняў дзверы з завесаў, і ўся аператыўная група выстраілася ў чаргу.

Запалілася і хутка-хутка замігацела сігнальная лямпачка.

— Пайшлі! — крыкнуў Маркаў і махнуў рукой зверху ўніз.

✲

Нарэшце прыйшла доўгачаканая радыёграма з Масквы. Камісар дзяржбяспекі Старкоў паведамляў аб месцы і часе сустрэчы Маркава з сакратаром падпольнага абкома таварышам Аляксеем. Яна павінна адбыцца ў найбліжэйшую суботу, у вёсцы Набережнай, у доме святара.

Маркаў з'явіўся на сустрэчу дакладна ў вызначаны час. Калі ён адкрыў дзверы явачнай кватэры, убачыў у пакоі двух мужчын. У адным з іх Маркаў пазнаў сакратара падпольнага абкома.

— Добры дзень, таварыш Аляксей!

— Нарэшце сустрэліся! — таварыш Аляксей падыйшоў да Маркава. — Вось вы які! Я чамусьці думаў, што вы старэйшы, — ён моцна паціснуў руку Маркава і падвёў яго да стала. — Знаёмцеся, гэта наш чалавек з цікавячага вас горада таварыш Заўгарадні, падпольнае імя — таварыш Павел. З-за яго наша сустрэча і адкладвалася. Выцягнуць яго з горада не так лёгка...

24

Маркаў прывітаўся з Заўгарадні м, і яны селі за стол. Таварыш Аляксей зняў з рукі гадзіннік, і, палажыўшы яго перад сабой, сказаў:

— Давай, Павел, дзесяць мінут, не больш...

— Галоўная сіла ў горадзе — ваенная занальная камендатура на чале з падпалкоўнікам Штраўхам і гестапа на чале з оберштурмбанфюрэрам Клейнерам, — пачаў Заўгарадні. — Справамі горада займаецца гестапа. Яно пачало вербаваць агентаў сярод насельніцтва. Пакуль гэта ў іх не вельмі ладзіцца. Усё ж з дзесятак падлюг знайшлі. Але і сюды мы таксама ўладзілі свайго чалавека, каб ведаць, куды цэліцца Клейнер. Пакуль іх галоўная мэта — вылавіць камуністаў і актыў. Адносна таго мы ўстанавілі амаль цвёрда: установа гэта сапраўды размясцілася ў нашым горадзе. Яны занялі некалькі будынкаў, у тым ліку новую школу. Гэта далёка ад цэнтра. Ахова ўсёй гэтай зоны вельмі моцная, вуліцы перакрыты шлагбаўмамі, на ґародах працягнуты калючы дрот. Так што прасачыцца туды мы не рызыкавалі. Адзінае, што мы высачылі, — у гэтую зону амаль кожную ноч праязджае аўтобус; ён спыняецца каля школы з тыльнага яе боку. Там пустэча.

— На якой падставе вы вырашылі, што гэта менавіта тая ўстанова?

— Ёсць у нас чалавек, інжынер Русакоў. Вось ён якраз па нашым заданні і завербаваўся ў тайныя

25

НЕ ЗАБУДЗЕМ

Размова з настаўніцай польскай мовы гайнаўскага беларускага ліцэя Міхалінай Срэдзінскай.

— Пра настаўнікаў пісалі мы ўжо не раз. Хоць сорамна, але прызнаюся — ані разу аб настаўніку польскай мовы ў беларускіх школах. Збліжаецца Дзень Настаўніка. Злучым тады прыемнае з карысным. Як вы адчуваеце сябе сярод беларусаў?

— Добра. Я ўжо паспела пазнаць мову і дзяцей: 8 год у Гайнаўцы і да таго 8 у Міхалове.

— Не маленькі стаж настаўніцкай працы. Ніколі б не падумала, гледзячы на вас.

— Калі ўжо аб гэтым мова, дык скажу, што я з новым навучальным годам уступіла ў юбілейны свой год — 20-ты год настаўніцкай працы.

— Падзяліцеся, калі ласка, сваімі ўвагамі.

— Ёсць малая спецыфіка ў навучанні польскай мовы ў беларускіх школах. І я гэтую спецыфіку ўлічваю. На маіх уроках выкарыстоўваю знаёмасць вучняў беларускай мовы, навязваю да супрацоўніцтва і сяброўства беларускіх і польскіх пісьменнікаў: Ажэшковай, Кандратовіча, напрыклад. Праз столькі год працы ўжо сарыентавалася, якія памылкі найчасцей вучні робяць, з якога роду цяжкасцямі могуць сустракацца. І стараюся на гэта звяртаць увагу, папярэджваць.

— Ці ваша школа па польскай мове мае ўзровень школы польскай?

— Праграма польскай мовы для беларускіх школ крыху завужана. Але я прарабляю ў сябе нармальную праграму, як ва ўсёй краіне. І як кожная іншая школа, мы маем добрыя вучнёўскія працы па польскай мове, выдатныя працы. Так што ўзровень, мабыць выраўноўваецца. Я трактую польскую мову як дарогу да здабывання ведаў і ў такім аспекце падношу яе маім вучням.

— І яны прымаюць.

— Прымаюць. Нават з цяперашняга 11 класа дзве вучаніцы вырашылі пайсці на паланістыку. І не падумайце, што я намаўляю якраз на гэты напрамак. Намаўляю кожнага паводле іх зацікаўлення і здольнасцей. Цяпер тэхніка модная. Я і сама без яе не абышлася. Зубрy кодэкс руху на дарогах.

— Я нядаўна пазнаёмілася з вашай былой вучаніцай у беларускім ліцэі ў Міхалове. У адной з яе беражна перахоўваемых прац па польскай мове прачытала: «Не забуду сардэчнай маёй пані і прыемных урокаў польскай мовы, якія навучылі мяне многаму». Хачу перадаць вам, што дзяўчына фактычна не забыла, хоць мінула 10 год. Прыміце гэта як нашы пажаданні ў Дзень Настаўніка. Каб не забывалі! Каб кожны з вас, настаўнікаў, меў як найбольш тых, што не забываюць!

Размаўляла **ВЕРА ЛЕЎЧУК**

З жыцця БГКТ

КАСТРЫЧНІЦКАЕ СВЯТКАВАННЕ

У памяшканні Галоўнага Праўлення БГКТ у Беластоку заўсёды спаткаешся з моладдзю, заўсёды ёсць тут наведвальнікі. Асабліва многа сабралася людзей 7 лістапада. У вялікай зале заняты былі ўсе месцы. Члены БГКТ сабраліся тут на ўрачыстую акадэмію, прысвечаную 46-ай гадавіне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. У зале святочны настрой. На палотнах сцэны вялікія лічбы 1917—1963, а пад імі партрэт В. І. Леніна. Далей вялікі серп і молат і касмічная ракета. За сталом, пакрытым чырвоным палатном, члены Прэзідыума ГП БГКТ, актывісты БГКТ і некалькі ветэранаў Кастрычніцкай рэвалюцыі. З дакладам аб эпахальным значэнні Кастрычніцкай рэвалюцыі выступае сакратар партыйнай арганізацыі Васіль Баршчэўскі. Пасля афіцыяльнай часткі пачаліся выступленні калектыва песні і танца, які існуе пры ГП БГКТ.

Некалькі дзён перад святам, як Прэзідыум Галоўнага Праўлення БГКТ, так і рэдакцыя «Нівы», паасобным установам і арганізацыям у Мінску і Гродне выслалі тэлеграмы з віншаваннямі і пажаданнямі, а 7 лістапада раніцай прадстаўнікі беларускага таварыства асабіста віншавалі і складалі пажаданні савецкай вайсковай часці ў Беластоку.

З нагоды кастрычніцкага свята тыдзень раней адбылося надзвычай цікавае спатканне моладзі — членаў БГКТ з савецкімі салдатамі. Пасля беспасрэдных сардэчных гутарак за сталом да позна працягвалася танцавальная вечарына.

На здымку: Прэзідыум урачыстай акадэміі ў будынку ГП БГКТ.

ЖЫЦЦЁ — ПОДЗВІГ

(Працяг са стар. 1)

ся да святліцы, куды прыехала з канцэртам эстрада ГП БГКТ «Лявоніха».

Магчыма, што не ўсе нашыя чытачы, асабліва моладзь, знаюць аб Паўле Валошыне, аб яго рэвалюцыйнай дзейнасці ў гады санацыйнай Польшчы. Таму мы коратка раскажам аб гэтым вялікім патрыёце, камуністу.

Калі хадзіў ён да пачатковай школы, любіў многа чытаць. Гэта любоў да кніжкі пазней стала яшчэ большай. Ён пачаў цікавіцца марксісцкай літаратурай, і менавіта яна дапамагла яму разумець класавую несправядлівасць санацыйнага ўрада, які зусім не лічыўся з існаваннем у краіне многіх нацыянальнасцей. Павел Валошын быў добрым аратарам. Часта выступаў ён на вясковых сходах у абароне сялян, гаварыў аб страшнай іх эксплуатацыі, аб нацыянальным і сацыяльным прыгнёце. Такім чынам заваяваў ён вялікі аўтарытэт сярод працоўнага сялянства. У час выбараў у першы Сейм у Польшчы Павел Валошын кандыдуе на пасла ад малазямельных сялян Беласточчыны. Пачаткова належыць ён да сеймовага беларускага клубу, але ў палове 1925 года 5 беларускіх паслоў, сярод якіх быў і Валошын, утвараюць новую легальную арганізацыю «Беларускую сялянска - рабочую грамаду», якою кіравала Камуністычная Партыя Заходняй Беларусі. Аб размаху дзейнасці «Грамады», аб яе ўплыве на шырокія масы працоўных сведчыць хаця б тое, што яна на працягу двух год вырасла да 100 тысяч членаў. На чале «Грамады» сталі беларускія паслы ў польскі Сейм Браніслаў Тарашкевіч, Павел Валошын, Шымон Рак-Міхайлоўскі і іншыя.

Павел Валошын у Гайнаўцы з завязанай галавой пасля «масакры ў Старым Беразове».

У рэвалюцыйнай дзейнасці «Грамады» Павел Валошын адыгрываў вялікую ролю. Ён арганізоўваў мітынгі, з'езды «Грамады», а з сеймовай трыбуны выяўляў рэакцыйную палітыку ўрада. Мітынгі «Грамады» атакавала паліцыя і яны неаднойчы канчаліся драматычна. Але часта рашучая пастава сялян не дапускала, каб паліцыя разагнала мітынг. Гэтак было ў 1926 годзе ў Крынках, Луніне і Алекшычах, дзе выступаў Павел Валошын з палымянымі рэвалюцыйнымі прамовамі.

(Працяг на стар. 5)

агенты гестапа. І, здаецца, перастараўся. Прыкладна тыдзень таму ён пайшоў на чарговую яўку з гестапаўцам, а яго адтуль павезлі ў тую забароненую зону. І там яго гадзін дзве ўгаварвалі пайсці працаваць у нямецкую разведку. Вытлумачылі, што яго закінуць у савецкі тыл, там ён павінен уладзіцца на ваенны завод і арганізаваць дыверсію, потым вярнуцца, атрымаць вялікія грошы і жыць прыпяваючы ў Германіі. Ну, ён, зразумела, адмовіўся. Сказаў, што такая справа яму не па сілах. Потым яны яго яшчэ цэлую гадзіну агітавалі. Урэшце інжынер сказаў, што падумае.

— Ён павінен згадзіцца... — сказаў Маркаў. — А калі яго закінуць, хай адразу з'явіцца ў органы бяспекі. Іх будуць чакаць.

— Як жа так? Ён жа для нас вельмі патрэбны чалавек! Праўда, таварыш Аляксей? — захвалявася Заўгарадні.

— Зразумейце, ён зробіць для нас вялікую справу, — горача загаварыў Маркаў. — Ён першы пройдзе праз апарат «Сатурн», і мы атрымаем ад яго важныя даныя.

*

Некалькі вельмі важных шыфровак:

Ад падпольнага абкома — Маркаву.

«З Русаковым у парадку. Праходзіць абучэнне ў вядомай вам установе. Арыенціровачны яго выезд — канец кастрычніка. Чалавек, з якім ён там мае

26

справу, — былы афіцэр Савецкай Арміі Андросаў Міхаіл Мікалаевіч. Нашы сустрэчы з Русаковым крайне цяжкія. Павел бачыўся з ім толькі адзін раз і наўрад ці ўбачыцца яшчэ. Сачэнне за ўстановай прыцягваецца. Панцялееў гандлюе нармальна. Прывітанне. Аляксей».

Ад Маркава — камісару дзяржбяспекі Старкову.

«Русакоў арыенціровачна прыбудзе ў канцы кастрычніка. Тэрмінова трэба высвятліць фігуру Андросава Міхаіла Мікалаевіча, які працуе ў цікавячым нас месцы, відавочна, звязаны з вярбоўкай агентуры. Да вайны служыў у Савецкай Арміі. Прывітанне. Маркаў».

З Масквы — Маркаву.

«Чакаем Русакова. Адносна Андросава пакуль атрымалі наступныя даныя: год нараджэння — 1911, ураджэнец горада Кромы Курскай вобласці, вучыўся ў Курскім ваенным вучылішчы, затым служыў у арміі. У 1939 годзе закончыў курсы ўдасканалення камандзіраў саставу і працаваў у штабе Ленінградскай ваеннай акругі, адтуль у 1940 годзе быў пераведзены ў Прыбалтыйскую акругу. Са ўсіх гэтых месц, выключаючы Прыбалтыку, водзывы станоўчыя. У штабе Прыбалтыйскай акругі, па здабытых даных, Андросаў працаваў да са-

27

май вайны. За згубу сакрэтнага штабнога дакумента ён прыкладна ў маі 1941 года быў выключаны з партыі, паніжаны ў званні і звольнены ў рэзерв. Зроблены меры для атрымання дадатковых даных і праверкі гэтых. Нельга не апасацца, што ў вас можа аказацца зусім іншы чалавек, існуючы па версіі і дакументах Андросава. Прывітанне. Старкоў».

З Масквы — Маркаву.

«Дадаткова па Андросаву. Мы адшукалі падпалкоўніка Маслава — сакратара партыйнай арганізацыі, дзе разбіралася справа Андросава. Ён лічыць, што ў згубе дакумента Андросаў непасрэдна не вінаваты, але па незразумелых матывах або з няправільнага пачуцця сяброўства, жадаючы выгарадзіць іншых, ён усю віну ўзяў на сябе і пры гэтым вёў сябе задзірліва, што садзейнічала прыняццю крутога рашэння. Пасля звальнення ў рэзерв шмат піў, а перад самай вайной захварэў. Жыў ён у Рызе адзін, сям'і ў яго няма. Дапускаецца магчымасць, што ў мітусні эвакуацыі аб ім, хворым, забылі. Пры арыентацыі Рудзіна ўсё гэта надзвычай важна. Як можна найдакладней распрацуйце з Рудзіным варыянты яго гутаркі з Андро-

(Працяг на стар. 4)

28

УСПАМІНЫ БЫЛОГА НАСТАЎНІКА

У 1915 годзе я закончыў настаўніцкую семінарыю ў Ялоўцы. У гэтым годзе ў сувязі з набліжэннем немцаў, мы выехалі ў Сібір, у г. Барнаул. Спачатку там я працаваў пісцом на чыгунцы, а потым, пасля рэвалюцыі, працягваў вучыцца. Пад канец 1922 года разам з сям'ёй вярнуўся на радзіму, у Польшчу. Адразу па прыездзе я звярнуўся да школьнага інспектара ў Ваўкавыску, каб атрымаць пасаду вясковага настаўніка. І хоць настаўнікаў было мала, я атрымаў адказ. Прыйшлося працаваць у лесе: ставіў метры, капаў лучыну і г.д. Пачаў працаваць настаўнікам толькі ў 1940 годзе. Працаваў загадчыкам васьмігодкі ў Шымках, сваёй роднай вёсцы.

У 1941 годзе гітлераўскі напад перарваў школьныя заняткі. Пачаліся гады акупацыі, а за імі арышты і катаванні. Два настаўнікі з нашай вёскі — Янка і Аляксандр Гаецкія — былі замардаваны. Мяне 2 разы арыштоўвалі. 2 месяцы я сядзеў у турме ў Свіслачы і Ваўкавыску.

Навука адбывалася ўпотай, крадком. У 1944 годзе, пасля вызвалення, зноў пачаў настаўнічаць у Шымках. Вучыў адзін на дзве змены 110 вучняў і 5 класаў па-беларуску. У канцы лістапада адкрылася ў Шымках і польская школа, у якой вучыў Ян Гайдучэня. Там было 70 вучняў і 4 класы. Скончыўшы 4 класы польскай школы, вучні ішлі ў 5 клас школы беларускай. На наступны навучальны 1945—46 год у беларускай школе было ўжо 220 вучняў і 6 класаў і ў польскай 65 вучняў і 4 класы. А настаўнікаў на абедзве школы было толькі чатыры.

Мне памятаецца такі выпадак. Збліжаецца пачатак навучальнага года. Еду ў Беласток да школьнага інспектара і прашу прыслаць настаўнікаў. Там мне адказалі, што настаўнікаў нехапае нават у гарадах. Калі будуць, прышлюць, а не — дык распусціць старэйшыя класы, а вучыць толькі малодшыя.

Прыязджаю дамоў, нічога не кажу, а пачынаю навуку 6 класаў на дзве змены. Вядома, у той час у вёсках не ўсе хадзілі ў школу. Хаджу па хатах, намаўляю, а сам чакаю, як збаўлення, новых настаўнікаў.

Аднойчы ў час урока стукае ў дзверы Гайдучэня. Выходжу і бачу побач яго рослага дзецюка, добра апранутага, у гальштуку. «Ну, — думаю, — нарэшце настаўнік». Аж не. Аказваецца, Гайдучэня прывёў новага вучня. Толькі за тыдзень пасля гэтага прыехала настаўніца Шарамета, а праз паўтара месяца — настаўнік Павільч. Так мы і працавалі: я і Шарамета — ў беларускай школе, а Гайдучэня і Павільч — у польскай. На наступны год абедзве школы злучылі ў адну. Яшчэ за год у школе было ўжо 7 класаў і 258 вучняў і толькі тры настаўнікі (Гайдучэня выехаў). Я вучыў II кл — 53 вучні і выкладаў у старэйшых класах матэматыку, хімію, фізіку, біялогію, рускую мову і праблемы сучаснай Польшчы. Апрача гэтага вялі мы яшчэ курс для дарослых. Спаць даводзілася па 5 гадзін, але вучні, часам зусім дарослыя (18—19 год), вельмі стараліся вучыцца.

У 1947 — 48 годзе мы арганізавалі ў сябе курсы сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, на якіх вучылася 60 чалавек. Як узнагароду за гэты курс мы атрымалі для школы 14 гістарычна - геаграфічных карт. У нашу школу хадзілі вучні з палавіны Міхалоўскай гміны, Ляўкова, Ляшукоў, Нараўскай гміны, Мастаўлян, Зялёнай Гарадоцкай гміны. Каля 60 вучняў было на кватэрах. Цяжка было вучыцца. Але каля 100 вучняў Шымкаўскай школы здабыла сабе сярэднюю, а каля 30 — вышэйшую адукацыю.

Як прыемна цяпер спаткаць сваіх выхаванцаў, пачуць словы падзякі! Як прыемна адчуваць, што і ты памог аднаўляць край, што і ты спрыяў аблягчэнню працы настаўніка. Калі тады на аднаго настаўніка прыпадала 70 вучняў, дык цяпер толькі 35. Значыць, мы працавалі адзін за дваіх. І я спадзяюся, што праца настаўніка, якая і цяпер яшчэ не лёгкая, будзе з кожным годам аблягчацца.

ВАСІЛЬ ДЗУН

савым. Відавочна, што яго ахілесава пята — крыўда. Прывітанне. Старкоў.»

Ад падпольнага абкома — Маркаву.

«Па ўсіх даных, Русакоў адбыў. Прывітанне. Аляксей».

З Масквы — Маркаву.

«Русакоў прыбыў шчасліва. Паведамляю атрыманыя ад яго даныя. Андросаў займаецца пярвічнай праверкай усіх паступаючых у «Сатурн» рускіх ваеннапалонных, вызначаных да вярбоўкі ў агенты. У аддзеле падрыхтоўкі дакументаў для агентаў працуе другі рускі і таксама былы савецкі афіцэр — Шчукін. Андросаў — разумны, валявы, рост вышэй сярэдняга, бландзін. Вочы сінія. Гэтыя даныя супадаюць з нашымі. У нямецкага начальства карыстаецца поўным даверам. У апараце «Сатурн» ёсць і рускія эмігранты старой фармацыі, якія знаходзяцца ў варожасці з рускімі тыпу Андросава. Немцы адносяцца да іх пагардліва. Апрача таго, ёсць некалькі рускіх, атрыманых Германіяй ад Манергейма з ліку палонных руска-фінскай вайны. Яны апрацаваны лепш за іншых і ўяўляюць сур'ёзную небяспеку. Па-мойму, трэба прыспешыць адпраўку Рудзіна. Прывітанне. Старкоў».

Працяг за тыдзень

29

Грашовы ўкол сялянам

Калі хварэе чалавек, дык лекары прыпісваюць яму розныя таямнічыя ўколы. А што, калі занепадзе на цяжкую хваробу не чалавек, а яго гаспадарка? Якога роду ўколы тады патрэбныя?

Найбольш паспяховым несумненна быў бы грашовы ўкол, прыпісаны ўласніку занепалай гаспадаркі.

Толькі ў Гайнаўскім і Бельскім паветах Беластоцкага ваяводства сяляне пазычылі ўжо ў сельскагаспадарчым банку звыш мільёна злотых на падтрымку сваіх занепалых гаспадарак. Пазыкі гэтыя, пераважна доўгатэрміновыя, выкарыстоўваюць яны на пакупку кароў і коней, вазоў і сельскагаспадарчых прылад, на рамонт і будову хат і гаспадарчых будынкаў.

Бельскі сельскагаспадарчы банк, якому падпарадкаваны гэтыя паветы, вядзе пастаянны кантроль з правільным выкарыстаннем пазычаных грошай. Кожны селянін, які карыстаецца пазыкай, павінен у банку разлічыцца што да залатоўкі, прадстаўляючы рахункі на выдаткаваныя грошы. За тым, каб рахункі не былі фікцыйныя, пільна сочаць эксперты банка. Дагэтуль не здарылася яшчэ, каб нейкі селянін Гайнаўскага ці Бельскага паветаў, узяўшы пазыку, замест каровы купіў, напрыклад, матацыкл для сына.

У касах Бельскага сельскагаспадарчага банка чакае яшчэ на сялян каля 3-рох мільёнаў злотых, якія прэзідыумы Гайнаўскай і Бельскай ПРН-аў прызначылі на рознага роду грашовыя пазыкі.

(Працяг на стар. 7)

Дарога ў Відугеры.

Характэрная высокая каменная падмуроўка ў літоўскіх дамах. Унізе дзверы да склепа — кладоўкі.

Тыповы жалязняк з даўжэзным дышлам.

Відугерскія актывісты. Злева: сакратар прэзідыума ГРН — Казімірас Савіцкі, бібліятэкарка — Ганна Валынец, кіраўнік святліцы — Баляслаў Грыгуць і працаўнікі прэзідыума.

(Працяг са стар. 1)

У ЛІТОЎЦАЎ

стале і ў час найбольшых сямейных урачыстасцей. Скіландзіс — гэта страўнік свінні, часта ў нас называны кіндзюком (дарэчы, некаторыя літоўцы яго таксама называюць кіндзюкас) выпханы худым свіным мясам і нашпікаваны мноствам розных прыпраў. Ці смачны? Пасля яго пальцы хочацца лізаць!

Узровень матэрыяльнага жыцця літоўцаў не найвышэйшы. Зямля тут хоць і ўраджайная, але цяжкая ў апрацоўцы. А метады апрацоўкі яе даволі адсталыя. Напрыклад, сеюць тут выключна традыцыйным метадам з так званых «сетуве» — саламяных каробачак. У вёсках Навінінкі і Дзядзюлі, дзе пражывае каля 40 гаспадароў, няма ніводнай хаця б прасцейшай сельгасмашыны. Вазы — у большасці жалезнякі з характэрнымі даўжэзнымі дышламі.

— Не так даўно, — гаворыць солтыс Сэнда, — шмат вазоў было яшчэ з драўлянымі восямі, а найбольш папулярным абуткам сялян былі доўбленыя ў дрэве «клумпес» і скураныя «віжай» — лапці. Вядома, зараз іх ужо не сустрэнеш, хіба што ў час выконвання нацыянальнага танца, так званага «клумпакоіс».

Каб бліжэй пазнаёміцца з літоўцамі, варта ведаць іх найбольш папулярныя імёны. У ваколіцы Відугераў сярод мужчын я найбольш сустрэў Альгердасаў, Гедымінасаў, Юргесаў, Віталюсаў, Янасаў і Пятрасаў. У жанчын найбольш папулярныя імёны: Она, Рута, Біруце, Іева, Магдзе, Агота, Рожэ і Анеле.

Здаралася, што позна вечарам я вандраваў па літоўскіх хутарах. Здзіўлены быў мноствам жывёлы ў полі. «Чым растлумачыць такую нядбайнасць у адносінах да жывога інвентара?» — думаў я.

— У нас да самай позняй восені жывёла начуе ў полі або на сенажаці, — адказаў мне адзін стары. На дварэ ёй лепш, чым у хляве. Больш чыстага паветра, лепшы апетыт мае.

— Але ж ночку яе пільнаваць трэба!

— Навошта? Коні і каровы ўчэплены, а свіння далёка ад хутара не адыдзе. Пакражы ў нас не здараюцца. Я ўжо 70 год пражыў і не памятаю, каб недзе тут здарыўся такі выпадак.

Пасля я пераканаўся, што на дзень літоўцы нават дамоў не замыкаюць. Сям'я ідзе ў поле, а дзверы ў хаце адкрытыя. Сярод іх няма зладзеяў.

У Відугерах мяне прыемна здзівіў факт вялікай папулярнасці, якой тут карыстаецца наша эстрада «Лявоніха». Ведаюць па прозвішчах амаль кожнага яе ўдзельніка. Пытаюцца аб здароўі, поспехах, перадаюць прывітанні.

Відугеры маюць таксама свой гуртэк мастацкай самадзейнасці. Ён найбольш актыўны і папулярны сярод насельніцтва павета.

— Хацелася б і нам пабыць у вас ды паказаць, што ўмеем, — гаварыў мне кіраўнік мясцовай святліцы Баляслаў Грыгуць.

Просьбу гэтую кірую ў адрас нашага Таварыства.

Тэкст і фота В. БАРШЧЭЎСКІ

Настаўніца Іра

Першага верасня бягучага года ў пачатковых школах Бельскага павета распачало працу амаль 40 новых настаўнікаў — выпускнікоў настаўніцкіх студый, педагагічных і агульнаадукацыйных ліцэяў. Адной з іх з'яўляецца Іра Аляксейчук. Працуе яна ў пачатковай школе ў Рыбалах. Закончыла педагагічны ліцэй у Беластоку. Радавітая беластачанка.

— Як сталася, што сваю прафесіянальную працу распачалі Вы ў вёсцы?

— У Беластоку цяпер нялёгка знайсці працу маладой пачынаючай настаўніцы. Кожная пачатковая школа мае ўжо поўны камплект настаўнікаў. Зрэшты, дзеці ўсюды аднолькава патрабуюць ведаў. Вясковыя можа яшчэ больш ад гарадскіх. А я вельмі люблю дзяцей. Калі пайшла рэгістравацца ў кадравы аддзел куратарыума, параілі мне ехаць у Бельскі павет. Былі свабодныя месцы ў Паўлаўскай і Рыбалаўскай пачатковых школах. Выбрала Рыбалы.

— Як вы наладзілі сваё жыццё ў вёсцы?

— Кватэру маю дарэмную (аплочвае яе прэзідыум ГРН). Месячнае харчаванне каштуе мне 400 зл. Так дагаварылася з гаспадыняй.

— Колькі ж у такім выпадку зможаце Вы сэканоміць за месяц са сваёй зарплаты?

— Калі павесці сябе вельмі ашчадна, дык каля тысячы злотых. Але я толькі што пачала самастойнае жыццё. У мяне вельмі, вельмі многа розныга роду выдаткаў, ды і мама дапамагаць трэба.

— Ці мошна сумуеце па горадзе?

— Часам у свабодную хвіліну сэрца адзавецца тугой за тым усім, да чаго прывыкла ад дзяцінства. Аднак такіх свабодных хвілін у мяне вельмі мала. Да абеда ўрокі, пасля абеда — заняткі з дружынай зухаў, потым праверка сшыткаў, падрыхтоўка да ўрокаў на наступны дзень. Вечарам часам пагляджу тэлебачанне і... спаць.

— З якімі цяжкасцямі сустрэліся Вы ў школе?

— У першы месяц маёй працы найбольш балюча адчула я тое, што некаторыя дзеці часта прыходзяць у школу непадрыхтаванымі на наступны ўрок. Яны мне гавораць, што не маюць на гэта часу. Бацькі прымушаюць іх пасвіць кароў або працаваць у полі. Дзеці ўстаюць надосвітку і тады рыхтуюць урокі. Гэта парушае ўсялякім правілам гігіены вучнёўскай працы, аб якіх вучылі нас у ліцэі.

— Шчыра дзякую за гутарку і жадаю поспехаў у Вашай працы.

Гутарыў **В. Рудчык**
Фота аўтара

ЖЫЦЦЁ — ПОДЗВІГ

(Працяг са стар. 3)

Падобныя мітынгі з удзелам Валошына адбываліся ў Індуры, Саколцы, Бельску-Падляшскім, Кляшчэлях, Белавежы, Нарві, Нараўцы, Міхалове, Супраслі і іншых мясцовасцях.

Апрача ўдзелу ў мітынгах Павел Валошын прыбыў ён таксама 5 снежня 1926 года ўдзельнікам з'езда «Грамады» на Гайнаўшчыне ў Старым Беразове, які ўвайшоў у гісторыю пад назвай «масакры ў Старым Беразове»; дзе паліцыя моцна пакалечыла грамадаўцаў. Быў ранены ў галаву і Павел Валошын.

КПЗБ звярнулася з

На ўрачыстасці, прысвечанай памяці Паўла Валошына, выступае з дакладам першы сакратар Павятовага Камітэта ПАРП Іван Дзянісюк.

язджаў амаль на кожны павятовы з'езд «Грамады» на Беласточчыне. Між іншым 1-га лістапада 1926 года браў ён удзел разам з паслом Браніславам Тарашкевічам у павятовым з'ездзе «Грамады» ў Саколцы. Тут была моцная інтэрвенцыя паліцыі. Уварвалася яна ў залу, дзе абрадавалі дэлегаты і разагнала з'езд.

адозваю да працоўных мас, каб яны выступілі з пратэстам супроць зверстваў паліцыі ў Старым Беразове. Рабочыя і сяляне Беласточчыны арганізавалі пратэстацыйныя мітынгі, і нават забастоўкі.

Вялікі сын беларускага народа Павел Валошын быў палымяным барацьбітом супроць сацыяльнай і нацыянальнай несправядлівасці ўсюды, у тым ліку і ў сейме. Выкарыстоўваў ён сеймовую трыбуну для выяўлення аблічча буржуазнага ўрада. Часта браў слова на пленарных сесіях Сейма. Выступаючы 6 мая 1925 года на сесіі адносна бюджэтнага праекту Міністэрства справядлівасці, акрэсліў ён органы справядлівасці і іх дзейнасць наступнымі словамі: «Насілле, бяспраўе і гвалт над працоўнымі масамі, з не дзейнасць органаў справядлівасці». Валошын заявіў, што беларускі і украінскі клубы будуць галасаваць супроць гэтага бюджэтнага праекта.

Падчас сеймовых дэбатаў над парцэляцыяй і асадніцтвам Валошын даказваў, што законы, які прапануецца, забяспечвае толькі інтарэсы абшарнікаў.

З даўжэйшай прамовай Павел Валошын выступіў у сувязі з абмяркоўкай пастановы аб змене канстытуцыі і прызнанні паўнамоцніцтваў для Пілсудскага. Выкрываючы сапраўдны сэнс паўнамоцніцтваў, ён рашуча заявіў: «Мы скажам шырокім працоўным масам, што цяпер пагражае ім яшчэ большая небяспека, чым да гэтага часу. Скажам мы шырокім масам, што толькі арганізаваная і салідарная барацьба з рэакцыяй можа іх вызваліць з ярма і галечы. Галасаваць будзем супраць гэтай пастановы».

У пачатку 1927 года ўрад Пілсудскага, напалоханы ростам уплыву «Грамады», прыняў рашэнне ліквідаваць гэтую арганізацыю. Былі арыштаваны і аддадзены пад суд Браніслаў Тарашкевіч, Павел Валошын і тысячы найбольш актыўных членаў «Грамады» і КПЗБ. Акружны суд у Вільні ў канцы мая 1928 года засудзіў Паўла Валошына на 12 год цяжкага турэмнага зняволення.

Сёння, калі гаворым аб гадах прыгнёту і эксплуатацыі працоўных, успамінаем такіх змагароў-камуністаў як Павел Валошын. Цяжкай і гераічнай была дарога, якая вяла да народнай Польшчы.

Вёска Гаркавічы запісана ў гісторыю рэвалюцыйнага руху. Дала яна апрача Паўла Валошына яшчэ аднаго дзеяча-камуніста — Сяргея Прытыцкага. Іх імёны звязаны з рэвалюцыйнымі сіламі нашай краіны ў міжваенны перыяд. Жыццё кожнага з іх — гэта сапраўдны вялікі подзвіг.

М. ХМЯЛЕЎСКІ

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

БЕЗ АЛОЎКА, ЯК БЕЗ ПЛУГА

Наогул лічыцца ў нас, што аловак — рэч вучнёўская. Хай сабе там вучань піша і вучыцца, можа будзе служачым, а тады вядома...

А каб селянін узяў у рукі аловак і пачаў запісваць. Столькі і столькі выдана на ўгнаенне, столькі — на прылады, столькі — на хімічныя сродкі. Столькі — выдана, а столькі — атрымана. Гэта аплачваецца, а гэта — не. Маю нізкія ўраджаі, і таму малыя даходы. Угнаенне каштуе столькі, а надвыжка ўраджаю, дзякуючы ўгнаенням, у два, тры разы большая.

Часам мне здаецца, што добры гаспадар не можа абыходзіцца без алоўка так, як і без плуга. Ёсць у нашым ваяводстве нават тыгія, што вядуць падліковыя кніжкі на заказ Інстытута сельскагаспадарчай эканомікі. Запісваюць усё, абсалютна ўсё, бо толькі тады можна атрымаць сапраўдную карціну.

Варта звярнуць увагу на пэўныя паказчыкі. У раёнах, ахопленых дзейнасцю Інстытута сельскагаспадарчай эканомікі, так выглядае структура засеваў: збожжа — 60%, бульба — каля 18%, прамысловыя — 5,1%, а кармавыя — 15%. Па гэтых лічбах ужо можна меркаваць аб прадукцыі і даходах. Вядома, што збожжа не дае высокіх даходаў, асабліва, калі ўраджаі даволі нізкія і складаюць у гэтым годзе ў сярэднім па ваяводстве 13,9 ц з га.

Ці можна нам паменшыць прадукцыю збожжа? Ні ў якім выпадку. Імкнемся да таго, каб збожжа займала меншую плошчу, але давала лепшы ўраджай. Павышэнне ўраджаяў на 1 ц з га дасць дадаткова каля 600.000 ц зерня. Такім чынам можна, не змяншаючы гатовай прадукцыі, 40 000 га прызначыць пад прамысловыя культуры, якія даюць значна большы даход.

Усе намаганні ў беластоцкай сельскай гаспадарцы павінны быць накіраваны на павышэнне ўраджайнасці і пэўныя змены ў структуры засеваў. Хочам быць эканамічна незалежнымі ў прадукцыі збожжа. Прапагуем вырошчванне пшаніцы і ячменю, каб абмяжаваць іх імпарт. Больш нам трэба кармавых культур для жывёлагадоўлі.

Падобныя заданні стаяць перад намі і ў галіне жывёльнай прадукцыі.

У раёнах, дзе вядзе свае даследванні Інстытут сельскагаспадарчай эканомікі, сярэдняя надоі малака складаюць каля 1800—2623 літраў. Трэба прызнаць, што сярэднія надоі малака ў нас вельмі яшчэ нізкія.

Трэба пашырыць жывёлагадоўлю і ў першую чаргу павышаць прадукцыйнасць жывёлы. Жывёлагадоўля пры адпаведным палепшэнні кармавой базы можа даць добрыя вынікі.

Усё, што ўваходзіць у паняцце інтэнсіфікацыі сельскай гаспадаркі, знаходзіцца, асабліва ў паветах Сакольскім і Дубровскім, на парадку сённяшняга дня. Іменна там існуюць яшчэ вялікія рэзервы сельскай гаспадаркі.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

БЕЛАРУСКАЯ ТЭМАТЫКА Ў СУЧАСНАЙ ПОЛЬСКАЙ ПРОЗЕ

У службе грамадству і літаратуры

У пасляваеннай польскай прозе наглядаем нямала доказаў зацікаўлення пасеобных пісьменнікаў беларускай тэматыкай. Да гэтай тэматыкі звярталіся С. Струмф - Вайткевіч, Е. Путрамант, С. Выгодскі, Я. Гушча, В. Трапачынская - Агапак, Я. Кабатц.

Апошні час прынёс нам свежыя знаёмствы і новыя ўражанні. «Ніва» наладзіла непасрэдныя кантакты з пісьменніцай Эміліяй Кунавіч ва Уроцлаве і тыт сам Карповічам, пражываючым зараз у невялічкай вёсцы Длужэц ва Уроцлаўскім ваяводстве. Працягваючы наш цыкл, азагалоўлены «Беларуская тэматыка ў сучаснай польскай прозе», раскажам сёння аб сустрэчы з Э. Кунавіч, якая нядаўна закончыла раман п.з. «Ненасытныя сэрцы», прысвечаны жыццю беларускай вёскі ў 20-тыя гады нашага веку на Віленшчыне. Раман выйдзе з друку ў 1964 годзе ў выданні Людовай спулдзельні выдаўнічай у Варшаве.

— Я трапіла ў 1925 годзе ў невялічкую вёску Ільля на Віленшчыне і тут пачала настаўнічаць — гаворыць Э. Кунавіч. — Трошкі пазней пераехала ў Забалоцце, дзе знаходзілася трохкласная пачатковая школа. У яе хадзілі дзеці аж з 13-ці навакольных вёсак. Асабліва ў Забалоцці я зблізілася з беларусамі. Яшчэ сёння, вартаючыся ўспамінамі да мінулага, не магу сабе ўявіць, як маглі сяляне жыць у такіх умовах, жыць і існаваць.

І тут мой расказчык малюе жудасную, здавалася б, непатторную карціну даўняга забітага беларускага сяла.

— Чалавек не мог раўнадушна глядзець на акружаючую яго рэчаіснасць, — гаворыць Э. Кунавіч. — Трэба было энергічна ўзяцца за працу і, не шкадуючы ні сіл ні часу, несці гэтым людзям палёгку. Было гэта звычайнай з'явай, калі пасля звароту са школы я знаходзіла ў сябе некалькі асоб. Аднаму трэба было зрабіць прывіўку, другому штосьці параіць ці проста сказаць цёплае, падбадзёрваючае словы. Ды ці толькі самазваным лекарам даводзілася быць? Я павінна была трошкі зацікавіцца агранамічнай навукай, каб пасля дапамагчы сялянам у іх гаспадарцы.

Э. Кунавіч расказвае, як спачатку з недаверлівасцю глядзелі многія людзі на яе доследы і эксперыментаванні ў агародзе, які спецыяльна дзеля гэтага абсталявала ля свайго домiка.

— Не ўяўляеце сабе, як мне было прыемна, калі ля майго агарода пачалі спыняцца суседзі і захапляцца вялікімі галоўкамі капусты, якой я асабліва ганарылася. Толькі, што ў Забалоцці жанчыны клалі вялікія камні там, дзе вырошчвалі капусту, каб яна дасягнула падобнай велічыні. Такія і ім падобныя «аграномічныя» прымяняліся тут сродкі, і дзень, калі адночы група дзяўчат і хлопцаў звярнулася з просьбай аб парадзе, быў сапраўдным маім святам. А пазней мы навет здабывалі добрыя месцы на павятовых сельскагаспадарчых выстаўках у Новай Вілейцы.

У Забалоцці не было абсалютна ніякіх праяў культурнага жыцця. Э. Кунавіч арганізуе першую сцэнічную пастаноўку беларускай п'есы, якой загалоўка ўжо не прыпамінае. Аднак час ад часу піша і сама кароткія п'есы, якія ставілі на скромнай школьнай сцэне. Э. Кунавіч напісала між іншым п'есу п. з. «Сініоха», крытыкуючую аматараў дэнатурата і паказваючую ўсе жахлівыя вынікі яго спажывання.

— Мы павінны былі разлічваць толькі на свае ўласныя сілы, — гаворыць Э. Кунавіч. — Павет нам наогул не дапамагаў, а былі людзі, якія навет намагаліся перашкаджаць у гэтай працы. Неадночы гаварылі яны, што хопіць толькі навучыць крыху сялян чытаць і пісаць. Аднак мы не маглі прымірыцца з такімі поглядамі.

У рамане «Ненасытныя сэрцы», дзе ажывае гэтае мінулае Забалоцця, пісьменніца паказала самаадданых грамадскіх дзеячоў-настаўнікаў. Даволі своеасаблівай з'яўляецца канцэпцыя, задума рамана. Яго галоўны герой — былы настаўнік у Забалоцці — ляжыць у адной з урологічных бальніц безнадзейна хворы на рак. Вось апошнія дні яго жыцця. Пад уплывам морфія, які пацыенту ўпрыскваюць, ён мае прывіды. Яму выдаецца, што ізноў апынуўся ў Забалоцці, што ізноў знаходзіцца сярод яго жыхароў і бачыць бы ўсё паўторна перажывае. Гэтая даўняя рэчаіснасць поўная рэаліяў беларускага быту: народных абрадаў, беларускай гутаркі, мудрасці люду. Раман мае несумненна пэўнае пазнавальнае значэнне, таму што адлюстроўвае ў многіх выпадках аджыўшы свой век свет. Другая плынь «Ненасытных сэрцаў» гэта ўжо сучаснасць. Пачатак рамана і ўводзіць нас у яе, сутыкаючы чытача з невылечальна хворым настаўнікам.

Раман мае несумненна і абагульняючае значэнне. Сярод беларускага сялянства на Віленшчыне, Навагрудчыне ці Палессі знаходзілася шмат такіх сумленных, бескарысліўных польскіх настаўнікаў, і добрая памяць аб іх захавалася глыбока ў сэрцах жыхароў не аднаго толькі Забалоцця. І таму будзем з нецярплівасцю чакаць выхаду рамана, услаўляючага справы, мабыць, ужо часта забытых намі людзей.

М. КАНАПАЦКІ

ВЕСТКІ з БССР

ДАКУМЕНТЫ ДАЛЁКАГА МІНУЛАГА

У архівах і аддзелах рукапісаў раду бібліятэк Польскай Народнай Рэспублікі захоўваюцца каштоўныя дакументы, якія адносяцца да гісторыі Беларусі эпохі феадалізма. Навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР кандыдат гістарычных навук В. І. Мялешка, які нядаўна пабываў у Польшчы, пазнаёміўся з дакументамі, што захоўваюцца ў архівах Варшавы, Кракава, Познані і Курніка.

Вучоны выявіў матэрыялы, якія асвятляюць развіццё сельскай і гарадской гаспадаркі, становішча сялянскіх мас і гарадскога насельніцтва. Яны даюць уяўленне аб маёмасным стане, сацыяльным прыгнечанні бедната магнатамі і шляхтай у XVI — XVIII стагоддзях.

Асабліва каштоўныя інвентары феадальных уладанняў. Яны запаўняюць прагал у гістарычнай літаратуры аб усходняй частцы Беларусі ў аграрнай галіне. Інвентары маюць багаты матэрыял аб сялянскай гаспадарцы і культурах, што вырошчваліся тады, памерах пасеваў і іх ураджайнасці, ліку насельніцтва і развіцці таварагрошовых адносін. Больш поўна прадстаўлены звесткі аб Шклоўскім, Стаўбцоўскім, Валожынскім графствах і Копыскай вобласці.

Старажытныя дакументы захоўваюць многа цікавых дадзеных аб эканоміцы беларускіх гарадоў і мястэчак — Слуцка, Ваўкавыска, Нясвіжа, Копысі, Магілёва, Барані, Стоўбцаў. З іх можна даведацца пра сацыяльны склад насельніцтва, стан рамёстваў і гандаль. Выяўленыя матэрыялы праліваюць некаторае святло і на стан асветы ў Беларусі ў канцы XVIII — пачатку XIX стагоддзяў.

Даследвальнікам выбрана для мікрафільмавання каля 260 спраў, прыкладна, — 25 тысяч старонак. Польскія навуковыя ўстановы прадстаўляюць мікрафільмы з гэтых дакументаў у распараджэнне вучоных Беларусі.

С. Ратан

ПРЭЗІДЭНЦКІЯ МАРЫ І РЭЧАІСНАСЦЬ

Дэ Голь марыць аб уласнай нуклеарнай сіле для французскай арміі. Палітычную будучыню Францыі ён бачыць у гонцы нуклеарнага ўзбраення. Яму моцна не падабаецца Маскоўскі дагавор аб спыненні ядзерных выпрабаванняў у паветры, вадзе і касмічнай прасторы.

Аднак гэта толькі мары рослага прэзідэнта дэ Голя. Французская армія (як бачым на здымках) вымушана задаволіцца амерыканскімі атамнымі ракетамі і самалётамі, якія знаходзяцца пад непасрэдным кантролем амерыканскіх афіцэраў. Словам, згодна з пагаворкаю — маеш, не маеш?! Зрэшты, па праўдзе кажучы, радавому салдату яны так патрэбны, як балячка на спіне... (ся)

...што існуе заканамернасць паміж вагой жывёлы і яе сардэчным рытмам Так, сэрца слана робіць 46 удараў у мінуту, а сэрца маленькай птушкі-маскоўкі паспявае за гэты ж час скараціцца 1.200 разоў.

Не думайце, што вы выхоўваеце дзіця толькі тады, калі з ім гутарыце ці павучаючы яго... Вы выхоўваеце яго ў кожны момант вашага жыцця.

Антон Макарэнка (1888—1939) — выдатны савецкі педагог.

Тытунь... без нікатыну

Кожная папяроса скарачае жыццё. Нікатын з пачка папярос можа забіць качя. Усё гэта вядома: у тытуню ёсць яд — нікатын, які прыносіць шкоду. Пачалі прымяняць пры вырабе папярос і сігарэт антынікатынныя пракладкі, фільтры і іншыя бар'еры, эфект ад якіх усё ж няпоўны.

Добра было б вырасціць тытунь без нікатына! Фантазія курыльшчыка?.. Аказваецца, не. У Інстытуце раслінаводства Акадэміі сельскагаспадарчых навук Балгарыі такі гатунак выведзены шляхам прывіўкі да дурмана высокіх гатункаў тытуню. Атрыманы гібрыд валодае ўсімі якасцямі лепшых марак тытуню і не ўтрымлівае нікатыну. Яго месца замяніў атрапін (0,10—0,12%), унаследаваны ад дурмана (як вядома, у карэннях дурмана ўтрымліваецца атрапін). «Атратытунь» мае высокія лекавыя якасці ў барацьбе з астмай, язвай страўніка, павышаным крывяным ціскам і пры сардэчных захворваннях.

ЛЁД І КЛІМАТ

Істотная частка ўсяго наяўнага на зямлі льду знаходзіцца ў Сусветным акіяне. Сярэдні гадавы аб'ём марскіх ільдоў Сусветнага акіяна складае каля 40 тысяч кубічных кіламетраў. Такой колькасцю льду можна акружыць зямны шар уздоўж экватара, прычым шырыня і таўшчыня «пояса» будзе прыкладна адзін кіламетр. Калі ж увесь лёд выцягнуць на сушу і размеркаваць раўнамерным слоем, ён утворыць корку таўшчынёй у некалькі дзесяткаў сантыметраў. У Паўднёвым паўшар'і ўтвараецца і растае льдоў значна больш, чым у Паўночным, а поўная змена льдоў Сусветнага акіяна адбываецца прыкладна за адзінаццаць гадоў.

Нават калі растапіць увесь лёд мораў і акіянаў, то праз 6—7 гадоў без дадатковага ўздзеяння марскія льды Сусветнага акіяна адновяцца ў першапачатковым выглядзе і істотных змен у клімаце Зямлі не адбудзецца.

Від з борта самалёта Лядовага патруля на халодныя горы Грэнландыі. Унізе воды Атлантычнага акіяна ўсеяны велізарнымі крыгамі — айсбергамі (два асабліва вялікія айсбергі плывуць адзін за другім).

Самалёты паведамляюць караблі аб «курсе» айсбергаў, каб пазбегнуць такім чынам катастрофы.

(ся)

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

ДВАЦЦАЦЬ ГОД У ДЖУНГЛЯХ АМАЗОНКІ

1942 год. Свет ахоплены полымем вайны. Японцы заваявалі Паўднёва - Усходнюю Азію і захапілі галоўныя раёны здабычы каўчуку. Без яго амерыканская армія задыхаецца. Вочы прамыслоўцаў павярнуліся на бразільскія джунглі. Вырашана паспрабаваць асвоіць гэтыя велізарныя каўчуковыя джунглі ў нізінах Амазонкі. У паразуменні з бразільскімі ўладамі пачаўся набор рабочых у «каўчуковую армію». Тысячы людзей, звабленых абяцанкамі агентаў, з'явіліся на вярбовачных пунктах. Сярод іх знайшоўся і семнаццацігадовы Хосе Мело.

Праз тры месяцы баркі з «каўчуковай арміяй» прыбылі ў Манаос. Разам сорак пяць тысяч асоб. Усіх падзялілі на атрады і на катэрах адправілі на плантацыі. Так Хосе Мело апынуўся ў лагеры №122. Праца пачыналася тут надоўга перад світаннем. Глыбокай ноччу выходзілі з лагера, каб паспець зрабіць нарэзы на дрэвах і прымацаваць да іх чаркі для збору вадкага каўчуку. Да кожнага работніка належыла 150 дрэў. Пакуль падчэпіцца апошняя чарка, першая — ужо поўная. Час брацца за збор чарак. Дзесяць мінут на абед — і зноў за работу. Вечарам сабраны каўчук трэба гатаваць на агні, што цягнулася нярэдка аж да паўночы. Гатовы каўчук ляпілі ў вялікі шар. Калі яго вага даходзіла да васьмідзесяці кілаграмаў, кацілі яго на далёкую базу. На гэта трацілі тры — чатыры дні...

Узамен за каўчуковы шар атрымоўвалі прадукты, якіх хапала якраз да таго дня, калі быў гатовы новы шар. Дзень на базе — і зноў у дарогу. Ні адной секунды затрымкі. Спознішся ў лагер, чакае цябе голад. Рабочыя масава паміралі ад трапічнай ліхарадкі.

Прайшло многа часу...

Хосе Мело ўспамінае: «Ніхто не ведаў, што вайна, якую мы нібы памагалі выйграць, даўно закончылася. Я амаль забыў, як я трапіў у джунглі; памяць мая настолькі аслабела, што я не мог нават успомніць таго, што я рабіў учора. Але вось аднойчы я падлічыў, што знаходжуся ў джунглях амаль шэсць год. І я цвёрда пастанавіў вярнуцца да загубленага жыцця. У лагеры паўзвар'яцелыя рабочыя расказвалі мне гісторыю людзей, якія спрабавалі ўцячы. Іх лавілі і расстрэльвалі. Арганізатары добра ведалі, што ніхто і ніколі не павінен даведацца пра іх зверствы: найбліжэйшы заселены пункт знаходзіўся ў 1.300 мілях ад лагера.

Усё ж я пастанавіў уцякаць...

Я ўжо раздабыў сабе компас, некалькі ляпёшак, кавалак вэнджанага мяса, крыху кавы і кары дрэва кока, якім індзейцы лечаць ліхарадку. Аднойчы раніцаю я пачаў шлях, які заняў у мяне трынаццаць год!

Чалавек без компаса ніколі не выберацца з джунгляў Амазонкі. Ён будзе цэлымі месяцамі хадзіць вялікім кругам аж пакуль, аслаблены, не станецца здабычаю звяроў. Лес поўны драпежнікаў, ядавітых змей, аднак найбольш небяспечна сустрэцца з «каралеваю» бразільскіх джунгляў — гіганцкай воднай змяёю — анакондай. Але самае страшнае ў джунглях — гэта ніколі не сціхаючы шум. Дзікі рык звяроў, галасы птушак, шум дрэў зліваюцца ў вар'яцкі хор. Ад гэткага шуму чалавек зыходзіць з розуму, траціць пачуццё арыентацыі, уцякае на верхавіны дрэў ад кашмара. Ад усяго гэтага ў мяне быў адзіны ратунак: я перастаў перайманца сваім лёсам. Я настолькі аслабеў, што мне было ўжо ўсё роўна — ці перажыву я, ці памру. Смерць выдавалася выбаўленнем ад усіх жахаў...

Праз некаторы час я жыў з індзейцамі племені таморы. Яны **першы раз** бачылі белага чалавека, але прынялі мяне сардэчна, навучылі паляваць, лавіць рыбу. Але я ні на секунду не пераставаў думаць аб тым, што мне зноў пара ісці. Племя праводзіла мяне да ўскраіны пасёлка.

Кажуць, што адна дзесятая джунгляў Амазонкі заўжды гарыць. Здарылася так, што я аказаўся іменна ў гэтай частцы. Была страшэнная гарачыня, гудзелі палыхаючыя дрэвы, дзіка раўлі звяры. Джунглі гарэлі. Я пабег да ракі. Уніз па рацэ плыў дзіўны плыт — яго пасажырамі былі дзікія звяры. Мае валасы і барада пачалі ўжо дымець, і я паплыў да плыта. Калі я агледзеў сваіх суседзяў, я пахаладзеў. Вялізная анаконда абвівала бярвенні плыта. Але яна нават не глядзела на мяне, у яе няморгаючых вачах адбіваліся язычкі полымя. Побач мяне ляжаў дрыжачы ад страху ягуар. Звяры ратаваліся ад пажару. Некалькі дзён гэты незвычайны каўчэг прабіраўся скрозь калідор палыхаючых джунгляў. Цераз некаторы час дым пачаў радзець, і я, вырашыўшы больш не рызыкаваць лёсам, пакінуў сваіх страшных суседзяў. Нага, якую скалечыў я ў час пажару, балела так моцна, што я стаў шукаць індзейцаў. У іх я выпрасіў вельмі моцны сродак. Яны далі мне яго, аднак папрасілі што-небудзь у абмен. Але адзінае, што я мог ім даць, быў мой компас. Калі боль крыху прыціх, я ізноў выбраўся ў дарогу. Аднак ісці без компаса было немагчыма. Каб вярнуць компас, мне трэба было яго на што-небудзь абмяняць. Я пачаў працаваць у індзейцаў. Некалькі месяцаў я няньчыў іх дзяцей, рабіў простыя лякарствы, лячыў хворых малышоў. Памалу яны пачалі давяраць мне і хутка, аддаўшы компас, які лічылі яны забаўнай цацкаю, вырашылі адпусціць мяне. У знак удзячнасці за гэта, што я зрабіў для іх, яны пабудавалі мне лодку, забяспечылі ядою і далі праваднікa. Некалькі месяцаў я плыў ракою, прыпыняўся толькі для таго, каб паляваць і спаць. Я сустракаў многія плямёны індзейцаў, але ніхто з іх не чуў пра «каўчуковую армію».

І вось я нарэшце дабраўся да малога мястэчка Сан-Феліче. Толькі там я даведаўся, што вайна закончылася 17 год таму назад. Ішоў 1962 год. Я быў пахаваны ў бразільскіх джунглях цэлых дваццаць год!..

(ся)

P.S. У той час, пакуль «каўчуковую армію» давозілі на плантацыі ў джунглях Амазонкі, у Злучаных Штатах Амерыкі пачалася масавая прадукцыя штучнага каўчуку. Зацікаўленне афіцыйных улад бразільскім каўчуком паменшылася і незадоўга ўся «каўчуковая армія» аказалася поўнасцю ў руках дзялкоў — бізнесменаў, якія на ашуканстве рабочых збілі каласальны капітал.

ТРЫБУНА чытачоў

НЕ БУДЗЬМА СКУПЫМІ

Прыходзяць да нас настаўнікі або іншыя вясковыя актывісты. «Адлажыце, калі ласка, штонебудзь, — гавораць, — на грамадскі фонд будовы школ». Адны ахвотна адлічваюць залатоўкі, другія — не. І вось тым другім падаю пад разваrу: з нашых залатовак ў Беластоцкім ваяводстве ўжо сабралася сума звыш 156 мільёнаў злотых. Дзякуючы гэтым мільёнам вырасла на Беласточчыне 25 новенькіх прыгожых школ і 8 зараз ужо будуецца. Гэта ўсё толькі і выключна за залатоўкі, якія мы адкладаем на грамадскі фонд будовы школ. Не будзьма тады скупымі! На працягу бліжэйшых 2-ух год нашыя залатоўкі дазволяць пабудаваць у Беластоцкім ваяводстве 41 школу. Будуць яны таксама помнікамі нашай ахвярнасці.

(вр)

У гасцях у Сакольскім ліцэі

У сувязі з Днямі Савецкай Культуры і 46-ай гадавінай Вялікага Кастрычніка на Беласточчыне прабывалі прадстаўнікі савецкага пасольства ў Польшчы Аляксей Шлеенка і Васіль Абгароў.

31 кастрычніка Аляксей Шлеенка спаткаўся з моладдзю агульнаадукацыйнага ліцэя ў Саколцы. На спатканні прысутнічалі сакратар Ваяводскага праўлення ТППР т. Санюковіч І сакратар ПК ПАРП т. Дзянісюк, старшыня прэзідыума ПРН т. Унучко і старшыня павятовага аддзела БГКТ у Саколцы т. Рафаловіч.

Пасля вучнёўскага прывітання тав. Шлеенка выступіў з прамовай. Ён гаварыў аб дасягненнях савецкага народа, аб будове камунізма ў СССР, аб савецка - польскай дружбе. Затым госцю давялося адказваць на шматлікія пытанні моладзі.

Генрых Піліпайць
Саколка

Каб так было ўсюды

У раёне Міхалоўскай малачарні ані адна злеўня не карыстаецца такой папулярнасцю, як злеўня малака ў вёсцы Багнюкі. Чаму? Таму што чысціня там і парадак, што вельмі добра вядзецца ўся дакументацыя продажу сялянамі малака. Апрача таго, адзіны працаўнік гэтай злеўні Люба Бойка працуе сумленна і ветліва адносіцца да людзей. Вось менавіта за гэта жыхары Багнюкоў паважаюць і шануюць Любу Бойка.

(МХ)

Дзе моладзь?

У Мілейчыцах існуюць усе ўмовы для таго, каб шырока разгарнуць культурную работу. Ёсць тут Дом культуры са святліцай, бібліятэка з багатым наборам польскіх і беларускіх кніжак. Ёсць шмат моладзі, якая павінна быць авангардам у грамадска - культурным жыцці мястэчка. Павінна быць авангардам, але не з'яўляецца ім!

Чаму ж моладзь не арганізуе нічога карыснага? Чаму ў апошні час ні разу не было працы грамадскім чынам, ніводнай пастаноўкі п'есы, ніводнай культурнай вечарыны?

Галоўнай прычынай гэтай адсталасці з'яўляецца тое, што клуб - кавярня, дзе павінна канцэнтравацца культурнае жыццё, пераўтварыўся ў піяцкую кнайпу. А там, дзе працвітае п'янства і хуліганства, нельга гаварыць аб карыснай і культурнай працы.

Жыхары мястэчка чакаюць ад моладзі актыўнай дзейнасці і добрага прыкладу ў развіцці культурнага і грамадскага жыцця Мілейчыц.

Эрка

ГРАШОВЫ ЎКОЛ СЯЛЯНАМ

(Працяг са стар. 4)

Гэты шчодры грашовы ўкол несумненна павінен садзейнічаць хуткаму аздараўленню заняпалых гаспадарак.

Дапамога дзяржавы сялянам не абмяжоўваецца толькі да грашовых уколаў. Зрэшты, не заўсёды грашовыя ўколы неабходныя селяніну для аздараўлення яго гаспадаркі. Часам дастаткова менш балючае лячэнне, напрыклад, на нейкі тэрмін, скажам, на 3 гады, адлажыць сплату дзяржаўных абавязкаў. На працягу гэтых трох гадоў гаспадар зможа ўласнымі сродкамі так узмоцніць свае сілы, што не толькі сплаціць даўгі, але хопіць яму яшчэ на выдатнае гаспадараванне і сістэматычнае выконванне сваіх абавязкаў перад дзяржавай.

Такога роду дапамогу ў Гайнаўскім павеце атрымала 421 гаспадар, а ў Бельскім — 410 гаспадароў.

Аднак хто сам лячыцца не хоча, таму ніякія лякарствы не дапамогуць. Важна тады, каб дзяржаўнай дапамогай карысталіся толькі тыя сяляне, якія сапраўды праяўляюць шчырае жаданне вясці сваю гаспадарку на высокім узроўню, якія завядуць трывалае сяброўства з навейшымі метадамі гаспадаравання.

В. Рудчык

Дом продажу з перасылкай

Ёсць такі дом. У Лодзі. Ведаюць аб ім нашыя вясковыя настаўнікі (асабліва настаўніцы). Хопіць напісаць у «Дом» чаго вы жадаеце, а ў нядоўгім часе атрымаеце з Лодзі пакет з патрэбнымі вам рэчамі. Дом прысылае сваім клієнтам прыгожыя ілюстраваныя каталогі са спісам рэчаў, якія знаходзяцца на складзе ў «Доме».

НА ЗДЫМКУ: настаўнікі пачатковай школы ў Рыбалах атрымалі з Лодзі прыгожыя «казачкі».
фота **Паўлючук**

НОВЫ НАБОР У СПР

У школе сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў Ляўкове адбыўся новы набор вучняў. Прыйшлі вучыцца хлопцы і дзяўчаты з суседніх вёсак: Ахрымаў, Капітаншчыны, Ляшукоў, Міхнаўкі. Сельскагаспадарчыя прадметы будзе выкладаць затэхнік Ян Харытанюк, а агульнаадукацыйныя — настаўнікі школы ў Ляўкове.

Добрых поспехаў у навуцы і працы!

Віктар Харкевіч

Добры каваль

Цяжкая праца каваля. Але каваль Росяк любіць сваю працу і ў кузні праводзіць цэлыя дні. Асабліва добра і хутка ён куе коней. Хоць у Міхалове і аколіцы шмат іншых кавалёў, аднак ён мае кліентаў з усяго наваколля. Кожную працу выконвае старанна і сумленна.

Людзі дзякуюць добраму кавалю і жадаюць яму поспехаў у працы.

Янка Амброжэй

Футбольная сустрэча

У нядзелю, 3 лістапада, адбылася футбольная сустрэча паміж прафесіянальнай школай механізацыі сельскай гаспадаркі і агульнаадукацыйным ліцэем у Міхалове.

У гэтай сустрэчы ўпершыню выйграла каманда ЗСМР. Каманда ліцэя яшчэ не паспела падрыхтаваць добрай замены на месца ігракоў, якія ў мінулым навучальным годзе скончылі школу.

Аркадзь Латоўскі
Кабылянка

Дарагое **Сэрцайка!**

Я таксама вырашыў напісаць да цябе аб нашай моладзі. У нас нямнога моладзі, хоць вёска не малая. Калісьці таксама было ў вёсцы сумна і большасць з маладых, пераважна дзяўчат, пайшло ў горад шукаць працы. Але цяпер весела ў нашай вёсцы. Прызнаюся, я сам узяўся за арганізацыю культурнага жыцця. Прыйшла ў дапамогу настаўніца нашай школы. А пачалося ўсё так. Да нас у мінулую восень прыехаў з выступленнямі мастацкі гуртох з суседняй вёскі. Выступіў у школе, бо святліцы не маем, але ўжо будуем і хутка святліца будзе гатова. Усе дапаможныя работы выконваем грамадскім чынам. І вось пасля выступлення гэтага гуртка адбылася забава. Нам было сорамна што мы нічога не ўмеем самі паказаць, а адначасова вельмі весела бавіліся. І зараз у нядзелю я пры дапамозе настаўніцы склікаў у школу моладзь і мы вырашылі арганізаваць мастацкі самадзейны гурток. Кіраўніцтва ўзяла наша настаўніца. Яна і падабрала рэпертуар. Рэпетыцыі пачаліся ў школе, а нават у хатах нашых сяброў. Усё пайшло добра, знайшлося многа ахвотных дзяўчат і хлопцаў, а нават у нашым гуртку маем адну старэйшую жанчыну. Вельмі добра грае. Мы пераканаліся, што мелі ахвоту, але не было арганізатара, які б зрабіў пачатак. На другі дзень Калядных свят далі першае выступленне ў сваёй вёсцы. Выступленне ўдалося. Пазней пры мастацкім гуртку арганізавалі таксама танцавальны гурток пад кіраўніцтвам нашай бібліятэкаркі. І вось мы ўжо пабывалі ў суседніх вёсках не раз са сваімі канцэртамі. Цяпер калектыў наш моцны і мы маем пэўныя дасягненні. Ужо моладзь наша не сумуе, а мае заняткі, ды яшчэ цікавыя заняткі. І здаволены гэтым моладзь і старэйшыя, якія час ад часу маюць прыемную разрыўку.

І таму раіў бы Зіне не ўцякаць у горад, а ўзяцца за работу. Думаю, што мой ліст можа хоць трохі дапаможа моладзі з Зінінай вёскі ў арганізацыі культурнага жыцця.

Янка
з вёскі Т.
Беластоцкага павета.

Дзякуем табе, Янка. Не сумняваюся, што дапаможа. А можа яшчэ хто-небудзь напіша нам аб жыцці сваёй моладзі? Чакаем.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 25.XI. — 1.XII. 1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Ludobójcy" (szwedzki), 26—28 XI. „Kozara" (jugosł.), 29 XI. —1.XII.

Кляшчэлі
„Poślubny rejs" (angl.), 26—28.XI. „Smarkula" (polski), 29. XI.—1.XII.

Навасады
„Księga dżungli" (angielski), 31.XI.—1.XII.

Нараў
„Na białym szlaku" (polski), 27.XI.—1.XII.

Нараўка
„Czerwone berety" (polski), 27.XI.—1.XII.

Чаромуха
„Nasz kochany potwór" (rumuński), 26—28.XI. „Kozara" (jugosł.), 29.XI.—1.XII.

Чыжы
„Champion" (USA), 27.XI.—1. XII.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Lata bez marzeń" (węgierski), 27.XI.—1.XII.

Бранск
„Spieniony nurt" (węgierski), 26—28.XI. „Sprawa Niny B" (franc.), 29.XI.—1.XII.

Гродзіск
„Głos z tamtego świata" (polski), 27.XI.—1.XII.

Орля
„Skradziono bombę" (rumuński), 27.XI.—1.XII.

Райск
„Na scenach świata" (rumuński), 27.XI.—1.XII.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Po latach" (radz.), 26—28.XI. „Przystanek — komisariat" (węgierski), 29.XI—1.XII.

Міхалова
„Siedem niańiek" (radz.), 26—28.XI. „Jak być kochaną" (polski), 29.XI.—1.XII.

Супрасль
„Przygody Krosza" (radz.), 26—28.XI. „Diabelska przepaść" (czeski), 29.XI.—1.XII.

Чорна Беластоцкая
„Niezastąpiony kamerdyner" (angl.), 26.—28.XI. „Pan Marszałek i ja" (NRF), 29.XI.—1.XII.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Przystanek — komisariat" (węgierski), 26—28.XI. „Jak być kochaną" (polski), 29.XI.—1.XII.

Мілейчыцы
„Trzynastego nocą" (bułg.), 26—28.XI. „Mecz w piekle" (węgierski), 29.XI.—1.XII.

Нурэц
„Po latach" (radz.), 26—28.XI. „Król Maciuś I" (polski), 29.XI. —1.XII.

Сідра
„Noc poślubna" (polski), 26—28.XI. „Gangsterzy i filantropi" (polski), 29.XI—1.XII.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Europolis" (czeski), 26—28.XI. „Trzynastego nocą" (bułg.), 29. XI.—1.XII.

Сухаволя
„Sztubak" (angl.), 26—28.XI. „Historia żółtej ciżemki" (polski), 29.XI.—1.XII.

Шудзялава
„Spóźnieni przechodnie" (polski), 27.XI.—1.XII.

Янаў
„Pan Marszałek i ja" (NRF), 26—28.XI. „Noc szpiegów" (francuski), 29.XI.—1.XII.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Zdarzyło się to w Rzymie" (włoski), 30.XI.—1.XII.

Новы Двор
„Wielka, większa i największa" (polski), 30.XI.—1.XII.

Ружаны Сток
„W ślepej uliczce" (włoski), 26.—27.XI. „Człowiek z planety Ziemia" (radz.), 28—29.XI. „Grzesznicy bez winy" (radz.), 30.XI.—1.XII.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 zł. półrocznie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $, w Europie 6 $ — w USA.
Nakład 5458 BRK A3

КУРʼЕЗЫ

Прастакі за граніцай

Нядаўна двое рымскіх аферыстаў прадалі багатаму амерыканскаму турысту... руіны Калізея. Прывыкшы да таго, што на сваёй радзіме ён можа ўсё купіць, амерыканец заплаціў уяўным уласнікам Калізея дзвесце тысяч лір у якасці авансу за права пабудаваць у Калізеі рэстаран і апроч таго збіраць плату з турыстаў, якія аглядаюць старажытныя руіны. Атрымаўшы грошы, «уласнікі Калізея» зніклі. Руіны Калізея ўжо аднойчы былі «прададзены» ў чэрвені 1944 года аднаму з афіцэраў амерыканскай Пятай арміі.

«Дэйлі ўоркер».

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ

КУ ★ КА ★ РЭ ★ КУ!

Старому Пеўню дрэнны сон прысніўся,
Устрапянуўся ён і... з седала скуліўся,
Што моцы крыллямі залапатаў
І хрыпаватым басам закрычаў:
— Ку-ка-рэ-ку! Пажар, браточкі!
Ратуйся, хто куды-ы!
Стары і малады...
Бо застануцца толькі вугалёчкі!
А следам пеўнікі, як падгалоскі,
З двара у двор,
Ад вёскі і да вёскі...
Ну, карацей, гарыць сыр-бор!
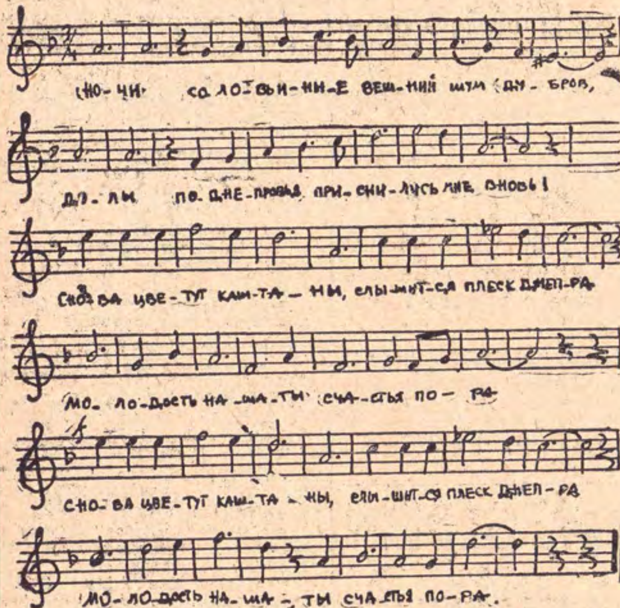
✻

Хтось пусціць часам пагалоску,
А плеткарам і на руку —
Адразу закрычаць: — Ку-ка-рэ-ку!

Песні па заяўках

Па просьбе Валі Амільянюк з Грэдалёў, Бельскага павета, Марыі Цар і Надзеі Парфенюк з Бельскага педліцэя, змяшчаем папулярную савецкую песню

КИЕВСКИЙ ВАЛЬС

Слова А. Малышко — Музыка П. Майбороды
Перевод с украинского Г. Литвака

Ночи соловьиные,
Вешний шум дубров,
Долы поднепровья
Приснились мне вновь.

Припев:

Снова цветут каштаны,
Слышится плеск Днепра.
Молодость наша — (2 раза)
Ты счастья пора.

Льются песни юности
В киевских садах,
Друг мой, ты, я знаю,
Вернёшься сюда

Припев.

Стёжки и дороженьки
Все уходят вдаль.
Нежно мы любили,
И в сердце печаль.

Припев.

Нам бы в ночь весеннюю
Встретиться опять.
Тёплым звёздам киевским
Вечно бы сиять.

Припев:

Снова цветут каштаны,
Слышится плеск Днепра.
Молодость наша — (2 раза)
Ты счастья пора.

Без слоў

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Каля маладых дзяўчат і ў старога дзеда бываюць маладыя думкі.

✻

Скупому і ад чужых грошай трасуцца рукі.

✻

Малы павучок робіць сабе дарогу, а вялікі Сцяпан лянуецца вылажыць сабе сцежачку.

✻

З квяцістых думак лаўровага вянка не сплецеш.

✻

Палымяны барацьбіт загарэўся ў гасподзе, ледзь адратавалі.

АПОШНІЯ СУМНЕННІ

НЯЎРАДЖАЙНАЯ ЗЯМЛЯ

Гаспадар напісаў просьбу аб пагашэнні грунтовага падатку. Нейкага дня прыйшоў інструктар і застаў гаспадара пад цяністай грушай.

— Вы сцвярджаеце, што гэтая зямля няўраджайная?

— Так. Нічога на ёй не расце.

— Нічога? А каб пасадзіць бульбу?

— Ну, каб пасадзіць!..

Чарвяк ганарыўся тым, што на яго злавілі шчупака.

ЦІКАВАСЦЬ

Жонка да мужа:

— Ад каго атрымаў гэты ліст?

— А чаму хочаш ведаць?

— Ну, вось і кажаш яшчэ, што гэта я цікаўлюся?

• • •

ДЭМАГОГ

Дэмагог, гэта чалавек, які сам гойдае сваю лодку і адказвае, што навокал бушуе шторм.

Тое, што самаўпэўненыя людзі лічаць сваім моцным бокам, звычайна з'яўляецца іх слабым месцам.

У ЦЫРКУ

Клоун на арэне глытае іголкі. З залы чуваць голас хлопчыка:

— А вы ж раней шпагі глыталі!

— Глытаў, а цяпер я на дыеце, — адказвае клоун.

ЦІКАВАЯ КНІГА

Адзін аўтар па сваёй няўважлівасці паслаў свайму сябру ў другі раз адну і тую ж кнігу. Сябра яму адказаў:

— Твая другая кніга яшчэ цікавей за першую.

НА ЭКЗАМЕНЕ

Настаўнік: — На якім току працуе трамвай?

Вучань: — Вядома, на пераменным. На пастаянным ён бы хадзіў толькі ў адзін бок.

КАБ НЕ ПАВАЛІЦЦА

Маленькая Ніна ідзе па сходах з кубкам у руках.

— Асцярожна, Ніначка, не паваліся, — гаворыць ёй мама.

— Не, не павалюся — я ж за кубак трымаюся, — супакойвае яе дзяўчынка.

— Ну і ашчадныя гэтыя шатландцы!

МАМАЧКА

Жанчына паспешліва падымалася на другі паверх.

— Ток, ток, ток! — звонка выстуквалі яе абцасікі, і гук гэты гулка бегаў па пустых класах, губляючыся дзесьці ў глыбіні школьнага калідора.

Адшукаўшы вачыма дырэктарскі кабінет, жанчына імкліва, без стуку, адчыніла дзверы.

Дырэктар быў не адзін. Побач з ім сядзеў завуч, які штосьці тлумачыў яму.

Не звяртаючы ўвагі на іх занятасць, жанчына падляцела да стала і з ходу атакавала кіраўнікоў школы.

— Хто можа мне растлумачыць, што гэта такое?! Чаму майго сына караюць за самы нязначны ўчынак, а выхоўваць не жадаюць? Ён жа добры хлопчык! Праўда, як і ўсе вельмі здольныя дзеці, ён крыху сваволіць...

— Дазвольце, дазвольце, — сказаў дырэктар. — А як...

— Не, ужо вы дазвольце! — абарвала яго жанчына. — Паколькі выклікалі, то дазвольце выказаць. Мы з мужам доўга маўчалі. Мы назіралі, як вы займаецеся з дзецьмі... Мы прыглядаліся, чаму вы іх вучыце, якімі метадамі выхоўваеце. Гэта ж ганьба — у наш касмічны час за самую нязначную правіннасць палохаць дзіця выключэннем са школы або выклікам бацькоў. Вы разумееце! Ганьба!

— Дазвольце, грамадзянка... — скарыстаўшы міжвольную паўзу, нарэшце, змог вымавіць слова дырэктар. — Можа і ганьба, але ў чым справа? Я зусім нічога не разумею... Вы, Павел Іванавіч, у курсе падзей? — звярнуўся ён да завуча.

— Не, Іван Міхайлавіч, гэту грамадзянку я бачу ўпершыню.

— Тады можа вы ўсё-такі растлумачыце, у чым справа? — звярнуўся дырэктар да жанчыны.

— Як у чым справа?! — зноў закіпаючы, як самавар, накінулася на дырэктара наведвальніца. — Вы мяне выклікаеце ў школу, патрабуеце аддаваць больш увагі выхаванню сына, а самі нічога не жадаеце рабіць!.. Здымаеце з сябе адказнасць.

— Даруйце, а як ваша прозвішча? — ледзь паспеў уставіць дырэктар.

— Маё?! У нас з сынам адно прозвішча!

І, выхапіўшы з сумачкі складзены ў чатыры столкі аркуш паперы, жанчына дэманстрацыйна кінула яго на стол.

Нахмурыўшыся, дырэктар моўчкі дастаў з бакавой кішэні акуляры, павольна, стрымліваючы сябе, надзеў іх на нос і разгарнуў паперу.

Праз хвіліну па ягоным твары прабегла ўсмешка. Ён працягнуў пісьмо завучу: «Пачытайце, Павел Іванавіч! Цікава!..»

Даўшы магчымасць свайму намесніку пазнаёміцца з дакументам, дырэктар узняў галаву і паглядзеў на расчырванелы ад злосці твар наведвальніцы.

— Так, вы кажаце праўду. Вас сапраўды выклікалі з прычыны дрэнных паводзін вашага сына, вучня восьмага класа... Але толькі сын ваш вучыцца ў другой школе...

МІКАЛАЙ ПРАЎДЗІН

